DISSERTATIO INAUGURALIS DE FIDE VASALLITICA STATUUM IMPERI S.R. GERMANICI QUAM...

CONSPECTVS.

Origo & forma antiqua iuramenti fidelitatis.

XVI. An leuitas in promittenda fide temporum antiquiorum simplicitati imputanda sit, aut an arcanum politicum denotauerit?

XVII. Sollemnitates huic iuramento consuetae.

XVIII. Hae tamen olim aliter a vasallis ecclesiasticis, aliter a secularibus obseruatae.

XIX. Quae hodie diuersitas?

XX. Praestari potest per procuratores.

XXI. In quibus casibus necessario?

XXII. De remissione huius iuramenti.

XXIII. Quomodo praestetur a minoribus & impuberibus?

XXIV. Quis praestet, si plures sint vasalli?

XXV. Conclusio.

I. Qui

I.

QVi argumentum ſibi excolendum ſumunt, ſi ab omni retro antiquitate prima rerum initia & progreſſiones indagant, lectoremque in ipſius tractationis penetralia admittunt, non ſingulari cum fructu in eodem verſantur. Liceat ergo & mihi de fide vaſallitica, quam vaſallus S. R. Germanici imperii imperatori & imperio praeſtare tenetur, acturo, ut fundamenti loco perpauca ſaltem de origine feudorum vaſallorumque praeſtruam, atque dein naturam & formam fidei, ea qua poteſt fieri breuitate, proponam.

II.

Quod ſi vero vetera hiſtoriarum monumenta excutiamus, in illis fere locis tantum, quos vel Germani primum inſederunt, vel poſtea peragrarunt, feudorum iura recepta fuiſſe adparet: quibus dein accedit, quod mores & inſtituta feudorum genio atque indole antiquorum Germanorum perapte conueniant, ſiquidem fidelitate & vir-

virtute bellica eosdem apud exteros iam dudum inclaruisse constat (1.); ut ergo necessum non sit de feudorum & vasallorum origine plura proponere, cum feuda a Germanicis primum populis inuenta, ab iisque mox ad alias quoque gentes traducta fuisse disserte habetur, (2.) licet explicite satis non constet, cui speciatim populo, an Francis, an Longobardis, origo haec debeatur. (3.)

(1) *Vt Frisii olim exclamauerint: Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse*, TACITVS *Lib. XIII. annal. cap. 54. n. 5.*

(2) *Conf.* GEORG. ADAM. STRVVIVS *Syntagm. Iur. feud. Cap. I. aphor. III. & IV. p. m. 8. seqq.* CVNRAD. RITTERSHVSIVS *Libr. I. Partit. Iuris feudalis quaest. 2. seqq.* CHRISTOPH. BESOLDVS *in Thesaur. Pract. pag. 526. seqq. voc.* Lehen. HVBERT. GIPHANIVS, *Antinomia Iur. feud. cap. II. §. 1. 5: sect. IV. §. 1. seqq.*

(3) *Originem feudorum Francis adscribit*, CAROLVS MOLINAEVS *Comment. in Consuetud. Paris. Tit. I. de feud. n. 4. 11. seqq. conf.* CASPAR. HEINR. HORNIVS *in Iurisprudent. feud. Cap. I. §. 16. p. m. 9. Contra vero Longobardorum partibus fauet*, GVIDO PANCIROLLVS *thesaur. var. lection. Lib. I. c. 90. circ. fin. aliique.*

III.

Sed ratio instituti feudalis a prima statim origine diuersa fuit. Principes enim Germanorum ad terras suas tuendas, ad se defendendum, ad

amplum

amplum comitatum habendum (1.), ad plebem faciliori modo domandam (2.), fideles comitesque quosdam habuerunt, quibus credibile est, concessa fuisse non solum plebeia ac minori nobilitate eminentia, sed etiam maiori dignitate fulgentia praedia, feuda dein vocata (3.), sub conditione fidei & servitii militaris.

(1) *Quod adparet ex* TACITI *Libro de morib. Germ. cap. XIV. Vbi refert: Principes amplo comitatui studuisse, quam ex bello aluerint, inter alia haec scribens: Cum ventum in aciem, turpe principi, virtute vinci: turpe comitatui, virtutem principis non adaequare. Iam vero infame in omnem vitam ac probrosum, superstites principi suo ex acie recessisse. Illum defendere, tueri, sua quoque fortia facta gloriae eius adsignare, praecipuum sacramentum est. Principes pro victoria pugnabant, comites pro principe.*

Et pertinere huc quoque videntur iuris ciuilis textus:

Veluti in L. III. §. ult. ff. de re militari: Qui praepositum suum protegere noluerunt, vel deseruerunt, occiso eo, capite puniuntur. Et L. VI. §. 3. d. T. qui in acie prior fugam fecit, spectantibus militibus, propter exemplum capite puniendus est, & §. pen. qui praepositum suum non protexit, cum posset, in pari causa factori habendus est: si resistere non potuit, parcendum ei.

(2) *Hinc recte* TRITHEMIVS *annal. ad ann. 618. Dagobertus Rex regnum tam per se, quam per duces & comites bene disposuit &c. Idem ad ann. 641. sub rege Sigeberto erant in plerisque locis, siue prouinciis sub ditione Sigeberti, & maioris domus, Pipini, constituti reguli, duces, comites, & praefecti, quorum administratione populus regebatur &c. add.* HINCK-

MARVS RHEMENSIS *de potestate regia & pontificia Cap. XIV. ap.* MELCHIOR. GOLDASTVM *Tom. I. monarchiae pag.* 7. & B. RHENANVS *L. II. German.*

(3) *De deriuatione vocis: feudi, vid.* GEORG. ADAM. STRVVIVS *Syntagm. iur. feud. Cap. I. aphor. I. n. 3. seqq.* & SAMVEL. STRYCKIVS *Examin. iur. feud. §. 1. pag. 26.* & CASPAR. HENR. HORNIVS *Iurisprudent. feud. cap. II. §. 2. p. 42.*

IV.

Germani dein victores sub fidei lege nexuque feudali fundos quosdam partim deuictis (1) eos sibi deuicturi, partim iis, qui ipsis fidelem in bello operam praestiterant, concesserunt. (2)

(1) *Sic de Longobardis Herulorum terras occupantibus, scribit* ALBERT. CRANTZIVS *L. II. Daniae c. 2. Longobardis, inquiens, humanum fuit de accepta aliena prouincia vel partem relinquere antiquis possessoribus. Huc quoque pertinet* IOAN. BODINVS *L. II. de Republ. c. II. qui ita scribit: Longobardos, Alemannos, & Francos dominatum rerum omnium sic occupasse, vt nemo terrae glebam, nisi eorum beneficio possideret. Romanos vero, vt ceteros fere populos, captiuos suos in seruitutem redegisse: expugnatas autem vrbes ac populos devictos agri parte septima mulctasse, eamque coloniis ciuium Romanorum adsignasse.*

(2) *Quod confirmant ipsae leges & mores feudales, ex quibus adparet, feuda propter militiam esse constituta, in iisque vasalli, milites saepius vocantur, conf. II. feud. Tit. 21. & 22.*

Et testatur porro de hoc argumento AELIVS LAMPRIDIVS *in vita Alexandri Seueri apud* FRIDER. SYLBVRGIVM *Tom. II. historiae aug. Cap. 58. de Alexandro Seuero ita scribens: Sola quae de hostibus capta sunt, limitantis ducibus*

cibus & militibus, donavit, ita, ut eorum ita essent, si heredes eorum militarent, nec unquam ad privatos pertinerent: dicens, attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit sane his & animalia, & servos, ut possent colere, quod acceperant: ne, per inopiam hominum, vel per senectutem possidentium desererentur rura vicina barbariae: quod turpissimum ille ducebat.

Add. FLAVIVS VOPISCVS *in vita Probi imperat. ibid. pag.* 293. CAROL. DV FRESNE *in glossario voc. feudi pag.* 406. *& Illustris* Dn. D. IO. IACOB MASCAV *Consil. Aulic. Reg. Pol. & Elect. Sax.* Geschichte der Teutschen *Lib. V, §. 54. pag. m.* 194.

V.

Et tandem ipsi fundorum & terrarnm domini vel ex singulari deuotione erga superiores, vel necessitate coacti, aut se dedentes, aut tutelam quaerentes, potentioribus se & res suas sub eiusmodi conditione feudali subiecere.

Vid. FRIDR. LINDENBROG. *in Cod. LL. Germ. indice voc. vassus.* HENR. a ROSENTHAL *Tractat. de feud. Cap. II. conclus.* 24. *n.* 1. CHRISTOPH. BESOLDVS. *Thesaur. Pract. Lit. a. n.* 102. *verb.* auffgetragene Lehen.

Exemplum praebet comitatus VValdeccensis, quippe qui imperio in feudum oblatus est, & habetur formula oblationis der Ufftrags-Brieff, *apud* LEOPOLD. ALBERT. SCHOPPIVM *in Thesaur. feudal. Pract. Cap. I. Sect. 8. pag.* 133. *De ducatu Brunsuicensi & Luneburgensi refert* HERMAN. CONRINGIVS *ad Lampadium Cap. III. 5. & 28. pag.* 201. *quod hi ducatus ab Ottone de Luneburg veluti patrimoniales imperio in feudum oblati fuerint.*

VI.

VI.

Atque his expositis modis plurima in Germania feuda introducta adhuc vigent. Fuit tamen horum feudorum prima ratio, ut ex beneficio fidelitatis iure tantum precarii fierent, (1) & nemo suam ceu propriam, sed alienam & publicam regni ditionem administraret, (2) vnde & instar feudi communis & plebeii beneficia non inepte adpellantur (3), latiore scilicet sensu & hoc inprimis respectu, quo ipsa concessio gratuita, hoc est, absque pretii solutione vel alius rei commutatione facta.

(1) *Vid. cit.* IOAN. BODINVS *de republ. Lib. III. Cap. 5. p. 483. Vbi verba ita sonant: In hoc (Francico) imperio duces, comites, marchiones, & qui arces prouinciarum habent, a principe iurisdictionem ac imperium olim habuere precarium; deinde Capeti concess , perpetuum; tandem, hereditario iure in masculos transmissum &c.*

(2) *Conf.* VADIANVS *de Collegiis & monasteriis Germaniae veter. L. I. apud* MELCHIOR GOLDASTVM *Tom. III. rerum Alemannicarum pag. 35. §. 1. 2. &* IOAN. BODINVS *de republ. Lib. III. cap. 5. pag. 483. add.* MVNSTERVS *Lib. III. Cosmograph. cap. XX. pag. 450.* Hertzoge, Marckgraffen, Pfaltz-Graffen, Graffen und Ritter sind zu denselbigen (*Carolingorum*) Zeiten nur Nahmen der Aemter gewesen, und nicht erbliche Herrlichkeiten. Sie sind Amt-Leute der Könige gewesen in den Landen und Märckten, über welche sie verordnet waren; Die Hertzogthum, Marckgraffschafften und Graffschafften sind den Königen, Kaysern und des Reichs Landschafften gewesen ꝛc. *Et* GREGORIVS TVRON.

RONENSIS *Lib. IV. cap. XIII. & Lib. VIII. cap. XXVI. seqq. allegat exempla ducum & comitum proscriptorum, muneris & dignitatis priuatorum, damnatorumque ob contumaciam, audaciam & leuitatem. Iunge his, quae habentur in lege Bojoariorum Tit. II. cap. 9.*

(3) *Vid. II. feud. Tit. XXIII. Est autem beneficium, nihil aliud quam beneuola actio, tribuens gaudium capientibus: capiensque tribuendo: in id quod facit prona: & sponte sua parata: vt ait* SENECA *L. I. de benef. 6. Huius autem generis species quaedam est beneficium illud, quod ex beneuolentia ita datur alicui, vt proprietas quidem rei immobilis beneficiatae penes dantem remaneat: vsus fructus vero illius rei ad accipientem transeat.*

VII.

Nec regulariter in iis aliquis posterorum successit, nisi ex speciali gratia & voluntate principis (1), & si inprimis regno fidus prudensque fuisset compertus (2), iustamque aetatem consecutus. (3)

(1) *Vid.* HINCKMARVS *l. c. pag. 201. &* ANTON. DADINVS ALTESERRA *de ducibus & comit. prouinc. Lib. I. c. 3.* NITHARDVS *L. III. Histor. pag. 464. seqq.*

(2) *Vid.* B. RHENANVS *Lib. II. Germ.*

(3) *In quantum obseruata sit aetas, adparet ex loco annalium Metensium ad ann. 867. facta mentione Hugonis abbatis, Roberto duce in bello Normannico interfecto, vel propterea surrogati, quod huius filii iustam aetatem nondum haberent. Verba: Siquidem Odo & Robertus, filii Roberti adhuc paruuli erant, quando pater extinctus est; & id circo non est illis ducatus commissus &c. add.* REGINO *ad ann. 867. pag. 48. 49.*

VIII.

Quicquid autem ab initio Germanorum populi beneficiali lege virtutis ratione inter bene meritos suos per modum feudi, distribuerunt, illud dein successu temporis (1) iure hereditario a vasallis possessum est, sed de tempore, quo inprimis vasalli feuda iure hereditario possessa tenuerunt, non satis explicite constat.

(1) *quod adparet ex loco* IOAN. BODINI *de republ. Lib. III. cap. 5. pag. 483. supra ad §. VI. not. alleg.*

IX.

Sunt variae variorum de hac materia sententiae, alii enim ad Ottonum, alii ad Conradi I. & II. alii ad Henrici IV. alii deinde ad Sueuicae familiae imperii, &, vt vulgo loqui amant, ad interregni magni tempora referunt, hereditaria illa incrementa, quae regales & ducum & comitum dignitates vna cum ipsis ditionibus in imperio coeperint. Sed verissime fateor temporis momentum hoc certo statui aut definiri non posse. Per ipsam enim historiarum seriem plenius cognosco, huiusmodi commutationem sub vno eodemque tempore nunquam, sed sensim, longoque saepius interuallo temporis interiecto, contigisse. Nam modo hoc, modo illo imperatore

tore regnante, modo hac, modo illa occasione feudistae suam potentiam ob fidem, ob reiteratam virtutem sensim adeo auxerunt, vt omnes imperatorum, si ab vltimis ex Merouaea stirpe prognatis regibus Francorum & Carolo M., qui tamen arrogantiae molimina ducum comitumue, labente Francorum imperio mota, circumcidere laborauit quidem, sed penitus haud valuit, initium faciam, contribuisse quid videantur, quod ad feudorum imperialium hereditatem maioremque vasallorum auctoritatem & potestatem plurimum fecerit.

conf. omnino STVMPFF. *chron. Heluet. Lib. IV. cap. 29.* Denn es ist die bey den Kaysern auffkommene *Sublimation* nicht einsmahls und zugleich, sondern einzeln weiß, nach und nach, sonderlich bey den *Praelaten*, und gleichsam ohnvermerckt eingeschlichen. *add.* IOAN. GVILIELM. ITTERVS, *de feudis Cap. I. §. 13. & 14.*

X.

Sed vt ad rem perueniam. Quando dominus virtutis & fidelitatis praemia soluerit, vasallus, quisquis ille sit & secularis & ecclesiasticus & dignitate superior, inuestitus obligatur ad fidem specialiter (1) domino praestandam (2), cum fides a nullo feudo regulariter abesse possit. vid. HVLDERIC. ab EYBEN Elect. iur. feudal.

Cap. XXI. §. 9. & GEORG. ADAM STRVVII Syntagm. iur. feudal. Cap. IIX. aphor. 3. n. 2. p. 265.

(1) *alia enim est fides quam communiter homo homini debet, arg. L. 3. in fin. de iustit. & iure, alia specialis quae singulari contractu feudali, de quo hic sermo est, promittitur.*

(2) *In quo vero fides illa, ad quam vasallus se obligat, consistit, traditur II. feud. Tit. VI. patetque ex formula iuramenti proposita. II. Feud. Tit. VII.*

XI.

Haec vero fides, si late spectatur, iusiurandum est, quod a vasallo praestatur, per *II. Feud. Tit. IV.* vbi triplex fidelitas indicatur: alia quae vulgo vocatur, Lehn-Pflicht, quam praestare debet vasallus ratione ipsius feudi, & quatenus vasallus est; alia domesticitatis, siue familiaritatis vel officii, vulgo Amts-Pflicht, quatenus certum officium vel feudum a domino habet; alia tandem subiectionis, vulgo Huldigung, quatenus subditus domini est, & quatenus iurisdictio domini feudi iuncta: quae etiamsi in vno subiecto concurrant, distingui tamen debent.

XII.

Si vero fides haec specialiter & in sensu nostro consideratur, est iusiurandum, quod vasallus

imperii

imperii, intuitu feudi imperialis imperio, aut eius nomine imperatori, aut interregni tempore vicario, praestat ad fidelitatem, reuerentiam & obedientiam illi exhibendam, getreu, hold, gehorsam und gewärtig zu seyn. Quod patet ex formula iuramenti electorum secularium, quae habetur in SAMVEL. STRYCKII Exam. iur. feud. append. n. XV. p. 514. quam hic inserere necessum duxi:

Euch, dem allerdurchl. großmächtigsten, unüberwindl. Fürsten und Herrn, Herrn LEOPOLDO, erwehlten Römischen Kayser, Unserm allergnädigsten Herrn, geloben und schweren wir N. N. als vollmächtige Gewalthabere des Durchlauchtigsten, Hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn N. N. Unsers gnädigsten Herrn, im Nahmen und die Seel Ihro Churfürstl. Durchl. auf das Heil. Evangelium, so wir hiermit leiblich berühren, in Krafft und nach Innhalt des von Ihro Churfürstl. Durchl. empfangenen und zum Kayserl. Reichs-Hoff-Rath übergebenen Gewalt, daß dieselbe von der Lehen wegen, so Ihro anietzo verliehen worden, nun hinführo von dieser Stund Ew. Kayserl. Majestät und allen Deroselben Nachkommen am Röm. Reich, Röm. Kaysern, und Königen und dem Reich treu, hold, gehorsam, und gewärtig, auch nimmermehr wissentlich in dem Rath seyn sollen, noch wollen, da etwas

wider Ew. Kayserliche Majestät Person, Ehre, Würde oder Stand gehandelt oder fürgenommen würd, noch darinn willigen oder gehelen, in einige Wege, sondern Ew. Kayserl. Majestät Deroselben Nachkommen und des Heil. Reichs Ehr, Nutz und Frommen betrachten und befördern, nach allen Ihrem Vermögen, und, ob Sr. Churfürstl. Durchl. indes verstünden, daß etwas fürgenommen oder gehandelt würde, wider Ew. Kayserl. Majestät Person, oder das Heil. Reich, dem sollen und wollen Sr. Churfürstl. Durchl. getreulich vor seyn, und Ew. Kayserl. Majestät dessen ohne Verzug warnen, und sonsten alles das thun, das sich einem gehorsamen Churfürsten und getreuen Lehens-Mann gegen Ew. Kayserl. Majestät und dem Reich zu thun gebühret, von Reichs und Gewohnheit wegen, getreulich und ohne arge List; Als Seiner Churfürstl. Durchl. GOTT helffe und das Heil. Euangelium.

XIII.

Hoc sacramentum vasalliticum exhibetur ab vasallo imperatori, qua tali, & imperio; vnde & coniunctim imperatori & imperio fidelem & obedientem se futurum esse pollicetur:

Ew. Kayserl. Majestät allen Deroselben Nachkommen am Reich, Römischen Kayser und Königen und dem Heil. Reich, getreu, hold, gehorsam, und gewärtig zu seyn, &c.

&

> & porro: und sonsten alles thun, das einem gehorsamen Churfürsten und getreuen Lehns-Fürsten gegen Ew. Kayserl. Majest. und dem Heil. Reich zu thun gebühret, von Rechts oder Gewohnheits wegen.

quod §. praeced. demonstraui & ex allegata iuramenti formula vberius constat.

XIV.

An vero tale sacramentum ad fidelitatis, ratione rei in feudum datae, aut, an ratione personae ad subiectionis iuramentum pertineat? quaesitum fuit inter doctores; quod imperiales vasalli non ad fidelitatem tantum, gehorsam und gewärtig zu seyn, praestandam, in iuramento illo fidelitatis se se obligare soleant, sicque fidelitatem vasalliticam vna cum subiectione comprehendi & antiquorum monumentis (r) & ipso vsu doceatur. Sed cum indubitatum subiectionis argumentum ex hoc eruere non licet, & insuper etiam clausula iuramenti inserta, von Rechts oder Gewohnheits wegen, difficile sane est, discrimen hoc suppeditare; accedit & his, quod neque imperii vasallorum conditio in sublimi posita permittat, vt iusiurandum hoc stricte dicto subiectionis homagio aequiparetur, neque imperii vsus suadeat, plenam subiectionis vim

atque

atque efficaciam huic iuramento tribui, ſiquidem imperator plenum dominium in vaſallos imperii non exercet.

(1) *ita in diplomate erecti ducatus Luneburgenſis, quod anno 1354. exaratum eſt, expreſſe habetur, ducem illum Romanorum regi debita & ſolita iuramenti fidelitatis, obedientiae & ſubiectionis praeſtitiſſe.* Vid. HENRIC. MEIBOMIVS *in opuſculo hiſtor. p. 514.*

XV.

Origo iuramenti fidelitatis eſt cum feudis ipſis, & ſaltem de forma formulae conſtat, quod non vno eodemque modo ſemper a vaſallis iuratum ſit, cum feuda vniusmodi non ſint omnia, nec obligationes vbique vniformes. Et hiſtoriarum monumenta docent, quod antiquiſſimis temporibus breuiter & ſine verborum ambage ſacramenta haec vaſallitica praeſtita fuerunt. (1)

(1) *De quo* SIGONIVS *Lib. VII. de regno Italiae pag. m. 176. qui III. vſitatas fuiſſe formulas iuramenti fidelitatis notat:* Vnam brevem, qua Carolus M. eſt uſus: *Promitto me domino meo Carolo, & filiis eius fidelem futurum in tota vita, ſine fraude, doloque malo.* Altera aliquando vberior: *Iuro ad haec ſancta Dei euangelia, me impoſterum fidelem ei futurum, vt vaſallum domino, nec id, quod mihi ſub nomine fidelitatis commiſerit, enuntiaturum in eius detrimentum ſcienter. Et ſi de familia, aut iurisdictione eius erat, addebat: Et vitam, membrum, mentem, & eius rectum honorem ſeruaturum.* Tertia omnium latiſſima fuit: *Ego iuro ſuper haec ſancta Dei*

Dei euangelia, me imposterum, dum viuam, fidelem futurum tibi N. domino meo contra omnes homines, excepto imperatore, aut rege, id est: Iuro me nunquam scientem auctorem futurum, aut operam daturum, vt amittas vitam, membrum aliquod, aut laesionem aliquam corporis accipias, aut iniuriam, aut contumeliam, aut honorem aliquem amittas, quam nunc habes, vel imposterum habebis. Et si sciuero, aut audiuero, aliquem haec aduersus te moliri, pro viribus impedimentum afferam. Sin minus, tibi primo quoque tempore nunciabo, & contra eum, quoad potero, tibi auxilium praestabo. Et si quid ex iis, quae habes, aut habebis iniuste, aut fortuito amittes, ad ea recuperanda, & in perpetuum conseruanda opem feram. Et si cognouero, velle te aliquem iuste offendere, si requisitus fuero, meum tibi subsidium, vt debeo, praestabo. Et si quid mihi secreto communicaueris, id iniussu tuo non enunciabo, neque vt enuncietur operam dabo. Et si consilium a me petieris, id quod magis expedire tibi visum fuerit, dabo, neque sciens, aliquid vnquam agam, quod pertineat ad tuam aut tuorum iniuriam, aut contumeliam. Congruit cum hoc vasallagium quod extat II. *feud. V. & VII. Nec vberius est fidelitatis iuramentum, quod Caroli Calui tempore a Francis eidem praestitum fuit, his verbis: Ego (ille) Karolo, Ludouici, filio ab ista die in ante fidelis ero secundum meum sauirum, sicut Francus homo per rectum debet esse suo regi: Sic me Deus adiuuet & istae reliquiae. vid.* MELCH. GOLDASTVS *Const. imp. Tom.* III. *p. 140. Interdum etiam prolixiori iuramento tam ecclesiasticos, quam laicos fideles Carolinis temporibus vsos esse constat. vid.* PETR. PITHAEVS *in annal. hist. Franc. p. 508. seqq.* MELCH. GOLDALSTVS *dict. Tom. p. 290.*

XVI.

Sed haec ita fuerunt, temporibus priscis, & nescio sane, an haec leuitas in promittenda fidelitate temporum antiquiorum simplicitati impu-

C tan-

standa sit, aut, an hoc laxius beneficiarium vinculum arcanum politicum & status quandam rationem denotauerit, quod etiam probabile videtur. add. IOAN. HENRIC. BOECLER. notit. imper. Lib. V. c. 3. p. 83. Hodie feudalitia sacramenta vberiori plerumque stilo arctiorique formula concinnata esse, vsu doceor, (1) cum tamen prioribus seculis longe addictiori obsequio vasalli & minorum & maiorum feudorum imperatoribus subfuerunt, atque nunc, vbi multis modis imminutam atque restrictam imperatoris potestatem in imperiales vasallos deprehendo.

(1) *Quod patet ex formula iuramenti II. feud. VII. proposita, cuiusmodi etiam hodie adhibere solet, vid.* HENRIC. BOCERVS *de inuestit. feudor. Cap. IV. n. 20, add.* SAMVEL. STRYCK, *in append. iur. feud, aliique.*

XVII.

Quemadmodum vero, quo homines majori cum veneratione ad iurandum accederent, ceremoniae quaedam externae a plurimis retro seculis in actu iuratorio adhibitae fuerunt, & inprimis circa iuramentorum ritus in certarum rerum tactu aliquid arcani quaesitum fuit, siquidem ab ethnicis sollemniter iurantibus altare tactum (1), ab Romanis lapis manu tentus (2), in veteri testamento manus femori apposita

(3),

(3), cetera: ita quoque in caussis vasallorum praestationem iuramenti multa comitantur sollemnia, pro diversitate tamen & feudorum & locorum diuersa, de quibus videatur fusius CAROLVS du FRESNE glossar. ad voc. hominium p. 755. seqq. & IOAN. LIMNAEVS Lib. IV. cap. VII. pag. 78. praesertim antiquis iam moribus receptum fuit, ad sacras scripturas, ad sancta Dei euangelia, nec non super reliquias sanctorum iusiurandum praestare (4).

(1) *De quo* VIRGILIVS *meminit Lib. XII. AEneid.*
Tango aras, mediosque ignes & numina testor.

(2) *Et* ERASMVS *Chil. Lib. II. cent. 6, adag. 33. refert, quod postmodum iuratus lapidem, vi quanta fieri poterat maxima proiecerit, ex hoc prouerbium:*
Lapidem Iouem iurare
enatum fuerit. Quoniam lapis eo animo proiectus sit, ut si scienter falleret iurans, Iupiter ita eum eiiceret bonis, salua arce & vrbe, vt ipse lapidem.

(3) *Quod videre est ex forma & ratione iuramenti, quam seruus Abrahamo praestitit. Gen. XXIV. v. 9. & iuramentum hoc per femur adpellitatur. conf.* GVNDLINGIANA *Part. IV. thes. 2. §. 2. p. 312.*

(4) *Vid. Textus II. Feud. II. II. feud. Tit. V. & VII. L. 20. C. d. rebus credit. & Caroli Calui ordinationes, quae habentur apud* MELCHIOR. GOLDASTVM *Tom. III. constit. imper. pag. 290. plurimaque allegata extant apud* CAROLVM du FRESNE *loc. cit. voc. iuram. pag. 155.*

XIIX.

Haec tamen differentia subfuit, vt laici tres

primores dextrae digitos eleuatos euangelio imponerent: clerici autem tres dextrae digitos pectori admotos & euangelium saltem in conspectu habentes, sacramentum vasalliticum praestarent, sicuti quoque de electorum secularium & ecclesiasticorum iuramento ante caesaream electionem praestando, expresse disposuit aurea bulla cap. II. §. I.

(i) *de origine & progressu huius differentiae vid.* CASPAR. BITSCHIVS *Comment. in consuet. feudor. ad II. feud. tit. V. p. 240. seqq.*

XIX.

Sed hodie nulla differentia habetur, & vno eodemque modo a principibus tam ecclesiasticis quam secularibus, digitis scilicet sancto euangelio impositis, vasallagium imperiale iuratur, adhibeturque formula: Ita me Deus adiuuet & hoc sanctum euangelium.

Quod notat & exemplo electoris Coloniensis illustrat SAMVEL. STRYCK. *in append. ad exam. iur. feud. n. XIV. p. 511. quam formulam subiungere duxi:*

Euch, dem allerdurchlauchtigsten, großmächtigsten, unüberwindlichsten Fürsten und Herrn, Herrn LEOPOLD, Röm. Kays. Unserm allergnädigsten Herrn, von wegen und als gevollmächtigte Gewalthabere deß Hochwürdigsten, Durchlauchtigsten, Hochgebohrnen Fürsten und Herrn, Herrn Maximilian Heinrichs, Ertz-Bischoffen zu Cölln, des Heil. Röm. Reichs durch Italien Ertz-Cantzlers und Chur-

Für-

Fürstens, Bischoffs zu Hildesheim, und Lüttich, *Administratoris* der Stiffter Berchtesgaden und Stablow, in Ober- und Nieder-Bayern, auch der Obern Pfaltz Hertzogen, Pfaltz-Grafen beym Rhein, unsers gnädigsten Chur-Fürsten und Herrn, geloben und schweren wir Frantz Egon, Graf zu Fürstenberg, Heyligenberg und Werdenberg, Land-Grafen in der Bahr und Stillingen, der Ertz- und hohen Thum-Stiffter Cölln, Straßburg und Lüttich, *respective* Thum-*Dechanten*, Thum-*Custoden* und *Capitularen*, und ich Franciscus Mayer, der Rechten D. im Nahmen Ihrer Churfürstl. Durchl. und in die Seel obgedachtes unsers gnädigsten Churfürsten und Herrn, auf das H. *Evangelium*, so wir hiermit leiblich berühren, in Krafft und nach Inhalt des von Ihrer Churfürstl. Durchl. empfangenen, und zum Kayserl. Reichs-Hoff-Rath übergebenen schrifftl. Gewalts, das Ihro Churfürstl. Durchl. von Dero *Regalien* und Lehn wegen, über das Ertz-Stifft Cölln, wie auch über die Stiffter Hildesheim, Lüttich, Berchtesgaden und Stablow, welche Ertz- und Stiffter Ihrer Churfürstl. Durchl. anitzt zu Lehen verliehen werden, um hinführo von dieser Stund an, Ew. Kayserl. Majest. allen Deroselben Nachkommen am Reich, Röm. Kayser und Königen und dem Heil. Reich getreu, hold gehorsam und gewärtig seyn, auch nimmermehr wissentlich in dem Rath seyn sollen, noch wollen, da ichten etwas wider Ew. Kayserl. Majestät Person, Ehre, Würde oder Stand gehandelt oder fürgenommen würde, noch darin willigen oder gehellen, in einige Wege, sondern Ew. Kayserl. Majest. und des H. Reichs Ehr, Nutz und Aufnehmen, betrachten und befördern, nach allem Ihrem Vermögen. Und ob Ihro Churfürstl. Durchl. indeß verstünden, daß etwas fürgenommen oder gehandelt würde, wieder Ew. Kayserl. Majest. Person oder das H. Reich, demselben wollen Ihro Churfürstl. Durchl. getreulich vor seyn; Und Ew. Kayserl. Majest. dessen ohne Verzug warnen, und sonsten alles thun, das einem gehorsamen Churfürsten und getreuen Lehns-Fürsten gegen Ew. Kayserl. Majest. und dem H. Reich zu thun gebühret, von Rechts oder Gewohnheit wegen; getreulich ohne arg List und Ge-

 fehr-

schrde, als Ihro Churfürstl. Durchl. GOTT helffe und das Heil. *Euangelium.*

XX.

Tale iuramentum, vt dixi §. X., exhibent omnes tam clerici (1) quam seculares imperii vasalli, quatenus scilicet imperii feuda tenent, praestaturque actu corporali & ab ipsis, & etiam a procuratoribus eorum speciale mandatum habentibus, qui in animam, vti loquuntur, vasalli iurant, quod Germanorum simplicitas, fidesque, sollemnia nescia, non solum indulget, sed etiam ex communi feudali & Germaniae consuetudine receptum esse constat, eo quidem effectu, vt absentem non minus, ac si praesens fuisset, deuinciat (2). Equidem non desunt, qui hunc modum, vt absenti iurare liceat per procuratorem, impugnarunt, & ob anceps periurii periculum improbarunt penitus (3): Sed si rem accuratius perpendo, non est, vt huiusmodi iuramenti vsus in vniversum damnetur. (4)

(1) *Constat ex historiis sub regibus Francorum etiam personas ecclesiasticas & episcopos sacramenta fidelitatis ipsis regibus praestitisse. Vid.* LEHMANNI *chron. Spirens. cap. 41. add.* PETRVS PITHAEVS *in annal. Franc. pag. 506.*

(2) *conf. Dn.* IOAN. PETR. *de* LVDVVIG *differtatio de matrim. principum per procuratores, vbi sparsim multa egregia de hac materia leguntur.*

(3)

(3) Vid. CVNRAD. RITTERSHVSIVS *Part. feud. lib. I. cap. IX. quaest. 5.*

(4) *Quae opinio etiam placet* SAMVEL. PVFFENDORFF. *in iur. nat. & gent. Lib. IV. cap. II. §. 16. add.* IOAN. SCHILTER. *exerc. theor. pract. XXIII. ad ff. §. 36. seqq.*

XXI.

Obseruatur etiam hic modus necessario in feudis, quae collegio, ciuitati, monasterio, &c. conceduntur. Conuenit enim tunc non singulos ciues, collegas, monachos iurare, sed monasterii, vniuersitatis nomine abbatem, syndicum, &c.

XXII.

In genere vero fidelitatis iuramentum nunquam remittitur, nisi ipsa feudi essentia interuertatur, cum promissio fidei ad naturalia & essentialia feudi maxime pertineat, vid. supra deducta §. X. & II. feud. tit. III. in fin. In casu vero quando remittitur, qui tamen rarissime contingere potest, nihilominus ad omnia ea, quae alias iuramento a vasallo praestando continentur, ipse est obligatus, non enim promissio fidei & obligatio ad fidem faciendam, sed modus solum promittendi fidem per iuramentum est remissus. vid. text. sup. allegat.

XXIII.

XXIII.

Sed, quid si minores & impuberes sint vasalli? Equidem si communia iuris feudalis placita excutiamus, differenda iuramenti praestatio vsque dum ad maiorem aetatem peruenerint, & ipsi habiles sint, ad iurato promittendam fidem (1): verum ipsum fidelitatis iuramentum a tutoribus pupillorum nomine iuxta receptum imperii vsum subinde praestatur (2).

(1) *Vid. II. feud. tit. XXVI. §. 1. add.* IOAN. SCHILTER. *exercitat. theor. pract. XXXVII. ad ff. §. 8.*

(2) *Quod multis exemplis comprobari potest. Ita Francisco I. Lotharingiae duce defuncto, cum legati Lotharingici ad Carolum V. imp. missi essent, rogaturi, vt Carolus dux Francisci filius adhuc pupillus a praestatione homagii aliquamdiu excusaretur, in consilio decretum est: Quod tutores eiusdem illustrissimi Caroli ducis secundum morem imperii debeant pro pupillo praestare iuramentum & accipere inuestituram de feudis ab imperio dependentibus. Vbi autem pupillus ad aetatem legitimam peruenerit, ipsemet renouare tenebitur, vti haec omnia commemorat* IOAN. CHIFFLETIVS *comment. Lothar. cap. XI. qui & mox ipsam iuramenti a tutore postea praestiti formulam ex cancellaria imperiali subnectit; adu.* MVLLERVS *ab* EHRENBACH *in etologia cap. III. n. 5.*

XXIV.

Si vasallus moritur, heredes eius ad fidelitatem iurato pollicendam tenentur, quod etiam obseruatur secundum iura Longobardica II. feud.

feud. tit. XL. Sed quaeritur: an plures vasalli successores communiter feudum imperii possidendentes, singuli iurare debeant? quod vsus docet. Exemtam vero ab hac lege serenissimam domum Brunsuicensem & Luneburgensem per speciale priuilegium a Carolo V. concessum deprehendo, ita, vt familiae senior reliquorum nomine iuramentum fidelitatis imperatori & imperio praestare teneatur.

Conf. SAMVEL. STRYCKIVS *exam. iur. feud. in append. pag. 519.*

XXV.

Atque ita exposui materiam de fide vasallitica statuum S. R. Germanici imperii per iuramentum fidelitatis praestanda, ea qua fieri potuit breuitate, si forte quaedam menti non consona praeter intentionem exciderint, haec B. L. pro propensione sua in me benigna vt corrigat, vehementer rogo

T A N T V M.

ERFORDIAE,
LITTERIS HERINGIANIS, ACAD. TYPOGR.